

Yhteenveto vaikutusarviointikyvyn kehittämishohjelmasta LVM:n hallinnonalalle

18.12.2025

Sisältö

1. Tiivistelmä	4
1.1 LVM:n hallinnonalan virastojen rooli vaikutusarviointikyvyn kehittämisessä	7
2. Työn lähtökohdat	11
2.1 Tausta ja työn tavoitteet	11
2.2 Vaikutusarviointikyvyn seurantaryhmä	12
2.3 Vaikutusarviointikyvyn kehittämisen jatkuva prosessi	12
3. Vaikutusarviointikyvyn kehittäminen	14
3.1 Tavoitetila ja toimintatavat	14
3.2 Vaikutusarviointikyvyn tarkastelutapa	15
3.3 Toimenpiteiden toteutus	16
3.4 Seuranta	17
3.5 Tarkistuslista vaikutusarviointikyvyn seurantaan	18

Kehittämishjelma on käsitelty ja hyväksytty:

- Liikenne- ja viestintäministeriön osastojen johtoryhmissä 12.12.2025 ja virkajohtoryhmässä 18.12.2025
- LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn seurantaryhmässä 4.12.2025
- Traficomien johtoryhmässä 1.12.2025
- Väyläviraston johtoryhmässä 1.12.2025
- Ilmatieteen laitoksen johtoryhmässä 28.11.2025

Kehittämishjelman toimenpiteitä päivitetään vuosittain seurannan yhteydessä. Toimenpiteiden tarkempi kuvaus on hallinnonalan sisäiseen käyttöön.

1. Tiivistelmä

LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn kehittämisohjelman avulla vaikutusarviointikyvyn kehittämistä voidaan johtaa pitkäjänteisesti, resurssitehokkaasti, systemaattisesti ja ennakoiden. Kehittämisohjelma konkretisoi millaisia hallinnonalan yhteisiä ja virastojen omia toimenpiteitä tarvitaan, kun edetään kohti vaikutusarviointikyvyn tavoitetilaa. Työ toimii keskeisenä lähtökohtana hallinnonalan yhteiselle keskustelulle vaikutusarviointikyvyn kehittämisestä, kun resurssit ovat niukat ja toimenpiteitä priorisoidaan.

Toimenpiteet ovat luonteeltaan erilaisia ja niitä toteutetaan eri kanavia hyödyntäen. Vaikutusarviointia kehitetään valmistelutasojen keskeisissä prosesseissa ja niitä tukevissa kehittämistyössä, tulosohjauksen kautta, sidosryhmäyhteistyössä sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan avulla.

Kehittämisohjelma on laadittu LVM:n hallinnonalan sisäisen keskustelun ja valmistelun tueksi. Tämä on yhteenveto laajemmasta kehittämisohjelmasta.

Vaikutusarviointi osana valmistelua

LVM:n hallinnonalan toiminnan kannalta on tärkeää, että ministeriössä muodostetaan kokonaiskuva käynnistyvistä hankkeista ja niiden vaikutusarvioinnin tarpeista, ja viestitään siitä säännöllisesti hallinonalalla. Tämä edistää töiden ennakoitua, työmäärän arviointia ja resurssien kohdentamista oikea-aikaisesti hankkeisiin. Ministeriössä kiinnitetään entistä enemmän huomiota hankkeiden priorisointiin. Näin valmistelijoilla on selkeä kuva, mitä asioita pidetään tärkeänä ja mitä resursoidaan.

Vaikutusarviointitietoa hyödynnetään hankkeiden valmistelussa entistä useammin, mikä tukee sekä valmistelua että päätöksentekoa. Lainsäädäntöhankkeiden ja ohjausasiakirjojen valmistelua ryhdyttää jatkossa vaikutusarviointitarpeen arviointi heti hankkeet alussa. Myös EU- ja KV-asioiden valmisteluun ja niihin kytkeytyvään vaikutusarviointiin varaudutaan aiempaa systemaattisemmin. Merkittävien lainsäädäntöhankkeiden ja kaikkien ohjausasiakirjojen kohdalla arvioidaan myös ennakointi- ja tulevaisuustarkastelun tarve heti hankkeen alkaessa. Syksystä 2025 lähtien LVM:n vaikutusarviointikummit tukevat LVM:n yksiköitä vaikutusten tarpeen tunnistamisessa, vaikutusarvioinnin suunnittelussa ja valmistelussa.

Hallinnonalan kesken keskustellaan, mikä on eri valmistelutasojen prosessien tietopohjan merkitys päätöksenteossa sekä miten tietopohjaista päätöksentekoa voidaan tukea entistä paremmin.

Traficomissa vaikutusarviointi kytketään tiiviimmin osaksi toiminnan suunnittelua. Tavoitteena on ennakoida aikaisempaa paremmin hallituskauden aikana käynnistyviä

hankkeita ja varmistaa niihin riittävät vaikutusarvioinnin resurssit. Myös yhteistyötapoja, tiedonvaihtoa ja muita sisäisiä prosesseja kehitetään.

Väylävirastossa vaikutusarviointi kytketään entistä tiiviimmin investointiohjelman, suunnitteluohjelman ja perusväylänpidon suunnitelman valmisteluun.

Väylähankkeiden esisuunnitteluvaiheen vaikutusarvioinnein edistetään sitä, että jatkosuunnitteluun etenee tehokkuudeltaan ja vaikuttavuudeltaan hyviä hankkeita. Oleellista on myös Väylävirastossa kirkastaa prosessia, jolla päätöksenteko syntyy vaikutusarviointitiedon ja muun perustelutiedon pohjalta eri suunnitteluvaiheissa ja päätöksentekotilanteissa.

Ilmatieteen laitos edistää säähän, ilmanlaatuun, mereen ja ilmastoon liittyvän tiedon tuottamista ja jakamista vaikutustenarvioinnin tueksi. Tämä tapahtuu muodostamalla hallituskauden aikana käynnistettävistä eri valmistelutasojen keskeisistä prosesseista ja vaikutusarvioinnin tarpeista johtamisen tavoitteita. Omassa toiminnan suunnittelussaan Ilmatieteen laitos tukee jatkossa vaikutusarviointia osana valmistelua hyödyntämällä hallinnonalan yhteistä kokonaiskuvaa vaikutusarvioinnin tarpeista.

Osaaminen ja resurssit

LVM:n hallinnonalalla vaikutusarviointiosaamista kehitetään etupainotteisesti. Vaikutusarviointiosaamisen jakamiseksi ja kehittämiseksi perustetaan hallinnonalan vaikutusarviointiverkosto. Sen tavoitteena on lisätä tiedonvaihtoa valmistelijoiden välillä ja tiedottaa ajankohtaisista hankkeista ja tutkimuksista. Vaikutusarvioinnin osaamistarpeita ennakoidaan systemaattisesti LVM:n hallinnonalan ennakoitiverkostossa ja hallinnonalan TKI-verkostoissa. Lisäksi muiden hallinnonalojen kanssa tiivistetään yhteistyötä. Yliopistoilla, korkeakouluilla ja ulkopuolisilla asiantuntijoilla on merkittävä rooli siinä, miten koko hallinnonalan osaaminen kehittyy. Siksi vuoropuhelua eri toimijoiden suuntaan tiivistetään entisestään.

Traficomissa keskeisessä roolissa on uuden valtakunnallisen liikenne-ennustemallijärjestelmän (VALMA) rakentaminen ja hyödyntäminen vaikutusarvioinnin eri tehtävissä mahdollisimman monipuolisesti. Tähän liittyen keskeistä on VALMA-järjestelmän ylläpidon, käytön, koulutuksen ja käytön tuen jatkuvuus kehittämisprojektin päätyttyä.

Väylävirastossa on tarpeen tunnistaa viraston ydintekemistä oleellisesti palveleva vaikutusten arviointityö ja sen vaatimat vaikutusarvioinnin resurssit. Vaikutusarvioinnin osaamista kehitetään mm. seuraamalla kansainvälisten kehittämisprojektien tuloksia ja hyödyntämällä kansainvälisiä oppeja kotimaassa sekä parantamalla yhteistyötä kansainvälisten toimijoiden kanssa. Liikennesektorilla on tarpeen huolehtia myös elinvoimakeskusten vaikutusarviointiosaamisesta.

Ilmatieteen laitos huolehtii vaikutusarviointiosaamisen kehittamisestä perustamalla vaikutusarvioinnin asiantuntijaverkoston, joka osallistuu hallinnonalan yhteiseen vuoropuheluun vaikutusarviointikyvyn kehittämiseksi.

Menetelmät ja tietoaineistot

LVM:n hallinnonalalla taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristövaikutusten arvioinnin kehittämistyö on jatkuvaa ja osa-alueita kehitetään edelleen. LVM:ssä kehitetään kehys- ja talousarvioprosessien vaikutusarviointia ja prosessin läpinäkyvyyttä. Hallinnonalan yhteistyönä koostetaan liikennejärjestelmän yhteiskuntataloudellisen kustannusvastaavuustarkastelun teoreettiset perusteet. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin piiriin sisällytetään digitalisaation ja datatalouden näkökulmat. Ilmastovaikutusten arvioinnin kehittämistä jatketaan ja syvennetään. LVM ja Väylävirasto osallistuvat syksyllä 2025 alkaneeseen Luontoposiitiivinen hallinto - kehittämissuunnitelmaan, mikä osaltaan lisää luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvää keskustelua hallinnonalalla. Näiden rinnalla kehitetään muun muassa digitalisaation ja datatalouden vaikutusarvioinnin menetelmiä ja tietopohjaa.

Traficomissa keskeisessä roolissa on uuden valtakunnallisen liikenne-ennustemallijärjestelmän (VALMA) hyödyntäminen erilaisissa vaikutusarvioinnin tehtävissä liittyen muun muassa valtionavustusten ja liikenteen ostojen yhteiskuntataloudellisten vaikutusten selvittämiseen sekä ilmastotoimenpiteiden vaikutusten arviointiin. Myös monikriteerianalysimenetelmää kehitetään hyödynnettäväksi suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusarvioinnissa.

Väylävirastossa hankearviointien tietopohjaa ja työkaluja sekä hankearviointia tukevia malleja kehitetään edelleen. Myös hankearviointeihin liittyviä laajempia kehittämiskokonaisuuksia on tarkoitus viedä eteenpäin, osin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Viraston suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusarvioinnin kehitystyötä jatketaan sisällyttämällä vaikutusarviointiin uusia asiakokonaisuuksia, esimerkiksi luontovaikutukset ja sosiaaliset vaikutukset sekä vaikutukset huoltovarmuuteen, varautumiseen ja sotilaalliseen liikkuvuuteen. Myös perusväylänpidon tuotteiden vaikutusarviointia kehitetään jatkossa, samoin rataverkon kehittämistoimien arviointia.

Ilmatieteen laitos edistää viestintää Ilmatieteen laitoksen tuottamista menetelmistä ja tietoaineistoista, jotka tukevat vaikutustenarviointia eri valmistelutasojen keskeisissä hankkeissa. Työ kytkeytyy yhteiseen kokonaiskuvaan hallinnonalan vaikutusarviointitarpeista, joiden pohjalta tavoitteena on tunnistaa vaikutusarviointia tukevat menetelmät ja tietoaineistot, sekä vahvistaa niistä viestimistä. Näin Ilmatieteen laitoksen tietopohjaa voidaan hyödyntää entistä tehokkaammin osana vaikutustenarviointikyvyn kehittämistä niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

1.1 LVM:n hallinnonalan virastojen rooli vaikutusarviointikyvyn kehittämisessä

Tämä työ keskittyy vaikutusarviointikyvyn tarkasteluun Liikenne- ja viestintäministeriössä sekä LVM:n hallinnonalaan kuuluvissa virastoissa, joita ovat Liikenne- ja viestintävirasto, Väylävirasto ja Ilmatieteen laitos. Työssä ei käsitellä vaikutusarvioiteja, joita laaditaan LVM:n omistajaohjauksessa olevissa yhtiöissä. Valtioneuvoston ohjesäännön mukaan LVM:n toimialaan kuuluvat tie- ja rautatieliikenne, siviili-ilmailu ja vesiliikenne; liikenneväylät, satamat ja lentopaikat; ilmakehän tutkimus ja seuranta, sää- ja ilmastopalvelut sekä fyysikaalinen merentutkimus ja seuranta; sähköinen viestintä ja postitoiminta sekä viestintäpalvelujen tietoturvallisuus

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriöllä on paljon erilaisia tehtäviä, joista moniin liittyy tarve tehdä vaikutusarviointia ja kehittää vaikutusarviointia. Valtioneuvoston ohjesäännön mukaan kukin ministeriö käsittelee oman toimialansa toiminta- ja taloussuunnitteluasiat, tulohausasiat, lainvalmisteluasiat, tietoyhteiskunta-asiat, hallintoasiat, viestintäasiat, tietohallintoasiat, tutkimusta, kehittämistä ja seurantaa koskevat asiat, kansainväliset asiat sekä toimialansa hallinnassa olevan valtion varallisuuden omistaja-asiat samoin kuin muut sellaiset asiat, joiden on katsottava kuuluvan toimialan tehtävien hoitamiseen. Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa liikenne ja viestintäministeriön työjärjestyksestä (470/2023) on avattu tarkemmin LVM:n tehtäväkokonaisuuksia.

LVM:n erityispiirteenä on erillinen yksikkö, jonka vastuulla on vaikutusarvioinnin kehittäminen sekä asiantuntijatuen tarjoaminen vaikutusarviointien laatimiseen ministeriössä. Jatkossa vaikutusarviointikyvyn kehittämisohjelma antaa tuen vaikutusarvioinnin kehittämiseen ja kehittämistyön johtamiseen hallinnonalalla. Yksikön muut tehtävät, säädösvalmistelun tuki ja kehittäminen, TKI-toiminnan edistäminen ja hinnoittelu- ja rahoitusmallien kehittäminen, kytkeytyvät tiiviisti vaikutusarvioinnin kokonaisuuteen ja sen kehittämiseen. Tämä toimintamalli on tukenut vaikutusarvioinnin kehittämistä koko hallinnonalalla, lisännyt ymmärrystä vaikutusarvioinnin roolista osana valmistelua sekä vahvistanut osaltaan vaikutusarvioinnin kytkeytymistä lainsäädännön ja ohjausasiakirjojen valmisteluun.

Liikenne- ja viestintävirasto

Liikenne- ja viestintäviraston rooli vaikutusarvioinnissa on laaja ja sisältää erilaisten toimenpiteiden, säädösten, valtionavustusten ja strategisen tason suunnitelmien vaikutusten arviointia. Osa viraston vaikutusarviointityöstä koostuu liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannoista, joita se toteuttaa esimerkiksi ministeriötä säädösvalmistelussa avustavassa roolissaan. Osin taas on kyse jatkuvaluonteisesta

virkatyöstä ja lakisääteisistä vaikutusarviointiin liittyvistä tehtävistä, kuten viraston myöntämien tukien jälkiarviointi tai viraston määräysten vaikuttavuuden arviointi. Liikenne- ja viestintävirastossa tehdään vaikutusarvioita itse, ja niitä myös hankitaan tutkimusorganisaatioilta ja yrityksiltä. Arviointityö sisältää sekä etukäteisarviointia, toteutuksenaikaista seuranta- että jälkiarviointia.

Esimerkkejä viraston tehtäviin kuuluvasta vaikutusarviointityöstä ovat:

- politiikkatoimien vaikutusarviointi kansallisessa säädös- ja strategiavalmistelussa
- vaikutusten arviointi viraston määräyshankkeissa
- EU-lainsäädäntöehdotusten vaikutusarviointi kansallisesta näkökulmasta
- valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman vaikutusarviointi viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun (8.4.2005/200) SOVA-lain mukaisesti
- viraston vastuulla olevien ilmasto- ja ympäristöraportointien tiedontuotanto
- viraston myöntämien valtionavustusten ja -tukien vaikutusten arviointi ja seuranta.

Väylävirasto

Väylävirasto vastaa väylänpitäjänä tie-, rata- ja vesiväylien palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä sekä osallistuu liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseen. Laissa määritellyistä Väyläviraston tehtävistä vaikutusarviointia ja sen osaamista tarvitaan erityisesti seuraavissa tehtävissä:

- vastaa hallinnoimistaan valtion tie- ja rataverkosta sekä vesiväylistä ja niiden kehittämisestä sekä niihin kohdistuvien toimien yhteensovittamisesta koko maassa;
- rajoittaa liikenteen aiheuttamia ympäristöhaittoja;
- vastaa maanteiden kunnossapidosta ja palvelutasosta, merkittävien tiehankkeiden rakentamisesta ja tienpidon valtakunnallisista tehtävistä sekä ratojen ja vesiväylien suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta ja palvelutasosta;

- vastaa ja hallinnoi väyliä koskevia tietovarantoja, huolehtii toimialansa tilastoinnista sekä liikenne- ja väylätietoa koskevasta yhteistyöstä
- vaalii ja hoitaa hallinnassaan olevia kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kiinteistökohteita, kulttuuriympäristöjä ja kulttuuriomaisuutta.

Näihin tehtäviin sisältyy mm. seuraavia kokonaisuuksia:

- vaikutusarviointitiedon kerääminen ja tuottaminen sekä hanke- että suunnitelma- ja ohjelmatasolla, sekä valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman vaikutusten arviointi infran osalta
- mm. infrastruktuuritietojen ja liikennemäärätietojen hallinta ja ylläpito
- hankearvioinnin ohjeistuksesta vastaaminen ja hankkeiden vaikutusten arvioinnin kehittäminen
- suunnitelma- ja ohjelmatason vaikutusten arvioinnin kehittäminen, Väyläviraston vastuulla olevien ohjelmien (investointiohjelma, suunnitteluohjelma, perusväylänpidon suunnitelma) vaikutusten arviointi ja arvioinnin kehittäminen.

Väylävirastolla on merkittävä ja keskeinen rooli liikenneinfrastruktuurin vaikutusarvioinnin menetelmien ylläpidossa ja kehittämisessä sekä vaikutusten arvioinnissa niin hanke- kuin ohjelmatasolla.

Ilmatieteen laitos

Ilmatieteen laitos tuottaa havaintoja, malleja ja niistä johdettua tieteellistä tutkimusta sekä jakaa tietoa vaikutusten arvioinnin tueksi mm. säähän, ilmanlaatuun, meriin ja ilmaston muutokseen liittyen. Keskeisimpinä kanavina tähän toimivat mm. Ilmatieteen laitoksen avoin data sekä erikseen tilattavat mittaus-, mallinnus- ja asiantuntijapalvelut. Ilmatieteen laitos tarjoaa toimialaansa liittyviä asiantuntijapalveluita ympäristövaikutustenarvioinnin tueksi mm. arvioimalla ja antamalla lausuntoja YVA-ohjelmista ja YVA-selostuksista Ilmatieteen laitoksen toimialaan, kuten ilmanlaatuvaikutusten arviointiin liittyen.

Ilmatieteen laitos havainnoi kasvihuonekaasuja, monitoroi kaukokartoitusmenetelmin ilmakehää, meriä ja luonnon ekosysteemejä sekä tutkii ilmastomuutosta ja sen vaikutuksia laajalla skenaario- ja mallivalikoimalla. Ilmatieteen laitos tuottaa ja kehittää myös ilmastopalveluita ilmastoriskien hallintaan sekä hillinnän että sopeutumisen näkökulmista.

Ilmatieteen laitos tarjoaa osaamista esimerkiksi ohjausasiakirjoihin liittyvässä tutkimustarpeen arvioinnissa ja tutkimuskyvyyden arvioinnissa, toimenpiteiden ilmastovaikutusten esiselvitysten laatimisessa ja toimenpiteiden ilmastovaikutusten jälkiarvioinnissa niin havainnointi-, inversiomallinnus- kuin kaukokartoitusmenetelmiensä ja osaamisensa avulla. Ilmatieteen laitos tukee ja osallistuu LVM:n hallinnonalan eri valmistelutasojen vaikutusarviointeihin tilaustöiden, koulutuksien ja hallinnonalan yhteisen vuoropuhelun kautta.

Lisäksi Ilmatieteen laitoksella on jatkuva tarve arvioida lisääntyvien tuulipuistojen ja -voimaloiden aiheuttamaa häiriötä laitoksen säätükaverkon tuottamaan dataan. Näiden yhteensovittamiseksi tarvitaan vaikutustenarviointityökaluja, mahdollisuus vaikuttaa tuulipuistojen sijaintiin sekä mahdollinen kompensatiomalli korjaamaan säätükaverkon tuottaman datan heikentymistä.

2. Työn lähtökohdat

2.1 Tausta ja työn tavoitteet

LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn kehittämisohjelma luo tilannekuvaa ja konkretisoi millaisia hallinnonalan yhteisiä ja virastojen omia toimenpiteitä tarvitaan vaikutusarviointikyvyn tavoitetilan saavuttamiseksi. Kehittämisohjelman ja seurannan avulla vaikutusarviointikyvyn kehittämistä voidaan johtaa pitkäjänteisesti, resurssitehokkaasti, systemaattisesti ja ennakoiden sekä niin, että se palvelee hallinnonalan tulosohjausta. Työ toimii keskeisenä lähtökohtana hallinnonalan yhteiselle keskustelulle vaikutusarviointikyvyn kehittämisestä, kun resurssit ovat niukat ja toimenpiteitä priorisoidaan. Kehittämisohjelma on laadittu LVM:n hallinnonalan sisäisen keskustelun ja valmistelun tueksi.

Kehittämisohjelma koostuu liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Väyläviraston ja Ilmatieteen laitoksen toimenpiteistä sekä hallinnonalan yhteisistä toimenpiteistä. Toimenpiteet liittyvät vaikutusarvioinnin osaamiseen, resursseihin, menetelmiin ja tietoaisteistoihin sekä siihen, miten vaikutusarviointi kytkeytyy valmisteluun ja päätöksentekoon. Toimenpiteet ovat esimerkiksi uusia toimintatapoja organisaatioissa tai hallinnonalalla, selvitys- ja tutkimustarpeita sekä tietoaisteistojen ja menetelmien kehittämistarpeita.

Toimenpiteille on määritelty vastuutahot, aikataulut, resurssit, kytkös tulosohjaukseen ja seurannan mittari. Lisäksi niiden osalta on kuvattu kytkös LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn tavoitetilaan 2030 ja tavoitetilaa tarkentaviin toimintatapoihin. Toimenpiteet on tunnistettu siten, että ne palvelevat vaikutusarviointikyvyn tavoitetilan saavuttamista. Seurannalla varmistetaan, että toimenpiteiden toteutus vie kohti tavoitetilaa.

Kehittämisohjelman lähtökohtana on ollut Petteri Orpon hallitusohjelmassa asetettu tavoite edistää laadukasta ja tietoperusteista vaikutusarviointia ja vuonna 2025 valmistunut selvitys Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn kehittämisestä. Selvityksessä tuodaan esiin, että 2025 aikana laaditaan säännöllisesti päivittyvä kehittämispolku vaikutusarviointikyvyn ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi, mihin tällä selvityksellä vastataan.

2.2 Vaikutusarviointikyvyn seurantaryhmä

LVM:n tietopohja- ja kehittämysyksikkö vastaa vaikutusarvioinnin kehittämisessä hallinnonalalla. Vaikutusarviointikyvyn kehittämisohjelman valmistelu ja koordinointi on yksikön vastuulla. Työtä on ohjannut laajempi hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn seurantaryhmä. Ryhmä vastaa jatkossa vaikutusarviointikyvyn kehittämisen seurannasta ja vaikutusarvioinnin tulostavoitteiden seurannasta.

Yksikön johtaja Niko-Matti Ronikonmäki, ryhmän puheenjohtajana.

Tuire Valkonen, liikenne- ja viestintäministeriö, hankepäällikkö

Atte Riihelä, liikenne- ja viestintäministeriö

Aino Sipari, liikenne- ja viestintäministeriö

Veikko Vauhkonen, liikenne- ja viestintäministeriö

Suvi Jousmäki, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Tuomo Lapp, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Taru Pakkanen, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Tapio Ojanen, Väylävirasto

Tuula Säämänen, Väylävirasto

Hilppa Gregow, Ilmatieteen laitos

Sami Niemelä, Ilmatieteen laitos

Saara Leppänen, Ilmatieteen laitos

2.3 Vaikutusarviointikyvyn kehittämisen jatkuva prosessi

Kehittämisohjelman valmistelu käynnistyi vuoden 2025 alussa LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn kehittäminen -selvityksen (2025) pohjalta. Työn alussa perustettiin työtä ohjaava LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn seurantaryhmä ja sovittiin tarkemmista työskentelytavoista. Kevään kuluessa valmisteltiin hallinnonalan organisaatioiden omat toimenpiteet vaikutusarviointikyvyn kehittämisen painopisteiden, vaikutusarviointikyvyn tavoitetilan ja sitä tukevien toimintatapojen pohjalta. Toimenpiteitä yhteensovitettiin keskenään kesän kuluessa ja samalla tunnistettiin hallinnonalan yhteisiä toimenpiteitä vaikutusarviointikyvyn kehittämiseksi. Syksyn aikana toimenpiteiden kuvauksia tarkennettiin ja kokonaisuus kuvattiin LVM:n hallinnonalan yhteiseksi kehittämisohjelmaksi. Samalla toimenpiteiden toteutustapa ja seuranta suunniteltiin ja kuvattiin raporttiin. Kehittämisohjelma hyväksyttiin virastojen omissa johtoryhmäkäsittelyissä vuoden lopussa.

Kehittämishjelman toteutus aloitettiin muutamien toimenpiteiden osalta jo vuoden 2025 aikana ja toimeenpanoa jatketaan seuraavina vuosina tavoitetilan 2030 saavuttamiseksi. Vuoden 2026 alussa tunnistetaan keskeiset työryhmät ja toimijat, jotka ovat avainasemassa toimenpiteiden toteutuksen ja seurannan kannalta. Kehittämishjelman toimeenpanoa seurataan rinnakkain LVM:n tulohjauksen tavoitteiden toteutumisen seurannan kanssa. Seuranta syöttää tietoa kehittämishjelman päivittämiseen.

Vaikutusarvioitavuuden kehittämisestä muodostuu LVM:n hallinnonalalle jatkuva ja kehittyvä prosessi, jonka viisi keskeistä vaihetta on kuvattu kuviossa 1.

Kuvio 1. Vaikutusarvioitavuuden kehittäminen on jatkuva ja kehittyvä prosessi.

3. Vaikutusarviointikyvyn kehittäminen

3.1 Tavoitetila ja toimintatavat

Vuoden 2025 alussa valmistuneessa Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn kehittäminen -selvityksessä (2025) on kuvattu liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn nykytila, tavoitetila vuonna 2030, toimintatavat tavoitetilan saavuttamiseksi sekä kehittämisen painopisteet. **LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn tavoitetila vuodelle 2030 on: Luotettava, läpinäkyvä ja oikea-aikainen vaikutusarviointi tukee valmistelua ja päätöksentekoa.** Tavoitetilan saavuttaminen edellyttää hyvin johdettua ja pitkäjänteistä vaikutusarvioinnin kehittämistä sekä laajaa yhteistyötä. Tavoitetilan saavuttamista tukevat seuraavat toimintatavat.

Vaikutusarviointikyvyn tavoitetilan 2030 saavuttamiseksi:

Organisoimme vaikutusarvioinnin entistä tiiviimmin osaksi valmistelua.

Varmistamme, että vaikutusarvioinnin resurssit ovat riittävät.

Huolehdimme, että hallinnonalan vaikutusarviointiosaaminen vastaa nykyisiin ja tulevaisuuden tarpeisiin.

Huolehdimme, että menetelmät ja tietoaaineistot tukevat etukäteisarviointia, seuranta- ja jälkiarviointia. Hyödynnämme eri valmistelutasoilla tuotettua tietoa.

Kehitämme vaikutusarviointikykyä pitkäjänteisesti ja priorisoiden yhteistyössä hallinnonalalla ja sidosryhmien kanssa hyödyntäen tutkimusta ja kansainvälistä osaamista.

Seuraamme hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn kehittymistä suhteessa tavoitetilaan.

3.2 Vaikutusarviointikyvyn tarkastelutapa

Vaikutusarviointikykyä tarkastellaan kehikon avulla, joka kuvaa vaikutusarviointikyvyn näkökulmat ja valmistelutasot (kuvio 2). Kehittämishojelman toimenpiteet on johdettu vaikutusarviointikyvyn näkökulmista: vaikutusarviointi osana valmistelua, osaaminen ja resurssit sekä menetelmät ja tietoaineistot. Vaikutusarviointikyvyn näkökulmien alle tunnistettu niitä tukevat toimintatavat. Kehittämishojelma koostuu liikenne- ja viestintäministeriön, Traficom, Väyläviraston ja Ilmatieteen laitoksen virastokohtaisista toimenpiteistä sekä hallinnonalan yhteisistä toimenpiteistä.

Kuvio 2. Vaikutusarviointikyvyn näkökulmat ja valmistelutasot.

Toimenpiteet on tunnistettu ja kuvattu seuraavan otsikoinnin mukaisesti:

Näkökulma: Vaikutusarviointi osana valmistelua

- Toimintatapa: Organisoimme vaikutusarvioinnin entistä tiiviimmin osaksi valmistelua.

Näkökulma: Osaaminen ja resurssit

- Toimintatapa: Varmistamme, että vaikutusarvioinnin resurssit ovat riittävät.
- Toimintatapa: Huolehdimme, että hallinnonalan vaikutusarviointiosaaminen vastaa nykyisiin ja tulevaisuuden tarpeisiin.

Näkökulma: Menetelmät ja tietoaineistot

- Toimintatapa: Huolehdimme, että menetelmät ja tietoaineistot tukevat etukäteisarviointia, seurantaa ja jälkiarviointia. Hyödynnämme eri valmistelutasoilla tuotettua tietoa.
- Toimintatapa: Kehitämme vaikutusarviointikykyä pitkäjänteisesti ja priorisoiden yhteistyössä hallinnonalalla ja sidosryhmien kanssa hyödyntäen tutkimusta ja kansainvälistä osaamista

Toimenpiteet ovat luonteeltaan erilaisia. Toimenpiteet on jaoteltu tässä työssä kolmeen kategoriaan, joita ovat toimintavan parantaminen, ylläpitotoimenpide ja kehittämistoimenpide.

Toimintavan parantaminen: Toimenpiteillä parannetaan hallinnonalan toimintaa, sujuvoitetaan arkea ja kytketään vaikutusarviointia entistä tiiviimmäksi osaksi valmistelua. Toimenpiteillä edistetään yhteistyötä myös muiden toimijoiden kanssa. Toimenpiteet toteutetaan pääasiassa virkatyönä.

Ylläpitotoimenpide: Toimenpiteillä varmistetaan, että vaikutusarviointikyky säilyy vähintään yhtä hyvällä tasolla kuin aiemmin. Toimenpiteet voivat liittyä esimerkiksi mallijärjestelmän ylläpitoon, ohjeiden päivittämiseen ja koulutuksiin. Toimenpiteet toteutetaan virkatyönä, ulkopuolisen tahon toimesta tai ne ovat yhteistyöhankkeita. Toimenpiteet voivat toimia syötteenä myös tulosohjausprosessiin.

Kehittämistoimenpide: Toimenpiteet tähtäävät vaikutusarviointikyvyn kehittämiseen. Toimenpiteet ovat muun muassa tietoaineistojen ja menetelmien sekä osaamisen kehittämistä. Vaativat usein (merkittäviä) resursseja. Voidaan toteuttaa virka- tai ulkopuolisena työnä. Nämä toimenpiteet toimivat usein syötteenä tulosohjausprosessiin.

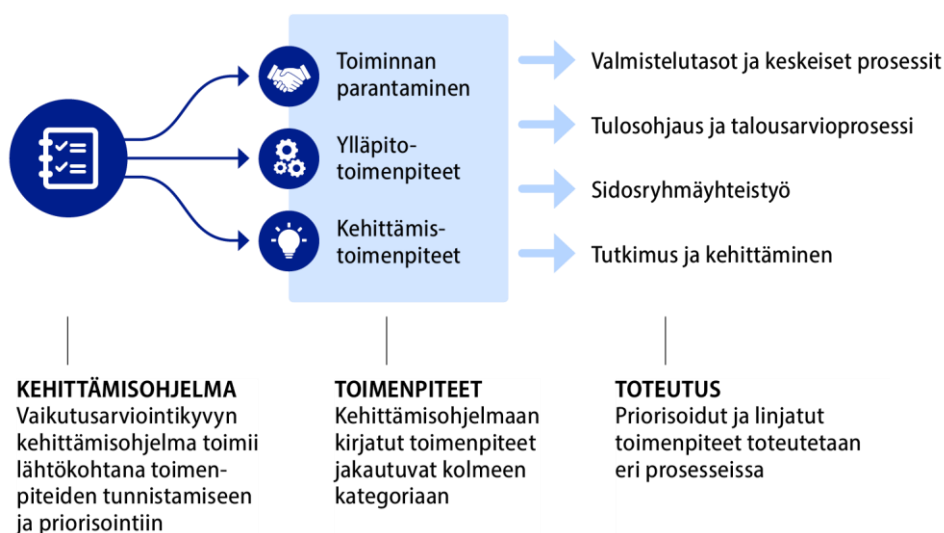
3.3 Toimenpiteiden toteutus

Jokainen hallinnonalan virasto vastaa siitä, että toimenpiteitä edistetään suunnitellusti ja aikataulussa. Hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn seurantaryhmässä käsitellään, miten toimenpiteitä on edistetty, mitä hyviä toimintatapoja on havaittu toimenpiteiden edistämiseksi, mitä haasteita matkan varrella on ilmennyt ja miten voimme yhdessä tehdä toimenpiteiden edistämiseksi. Siksi on tärkeää, että seurantaryhmä kokoontuu säännöllisesti noin neljä kertaa vuodessa asian äärelle. Samalla ylläpidetään vaikutusarviointikyvyn tilannekuvaa hallinnonalan sisällä. Joidenkin toimenpiteiden todelliset vaikutukset voidaan nähdä usein vasta vuosien päästä. Siksi

vaikutusarviointikyvyn kehittämisestä muodostetaan jatkuva prosessi, jota parannetaan kokemusten ja opitun perusteella.

Toimenpiteet ovat luonteeltaan erilaisia ja niiden edistäminen tapahtuu eri prosesseissa (kuvio 3). Toimenpiteitä edistetään priorisoiden ja resurssit huomioiden esimerkiksi valmistelutasojen keskeisten prosessien kautta, tulosohjauksen ja talousarvioprosessin avulla, sidosryhmäyhteistyössä sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa.

Kuvio 3: Kehittämisohjelman priorisoituja ja linjattuja toimenpiteitä toteutetaan eri prosesseissa.

Kehittämisohjelmasta ja sen seurannasta viestitään avoimesti hallinnonalalla sisällä. Viestintä ajoitetaan kehittämisohjelman valmistumisen yhteyteen ja seurannan rytmiin. Työstä viestitään Kampuksessa ja sopivin väliajoin Aamu-ankkurissa.

Vaikutusarviointikyvyn kehittäminen on herättänyt kiinnostusta valtioneuvostossa ja sidosryhmissä. Vuoden 2025 aikana LVM:n hallinnonalan työtä on esitelty muun muassa Väylät ja liikenne -päivillä, Valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkostossa, Valtioneuvoston vaikuttavuus valtiolla -yhteistyö ryhmässä ja muille ministeriöille ja toimijoille.

3.4 Seuranta

Seuranta palvelee LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn ylläpitoa ja kehittämistä. Seurannalla varmistetaan, että toimenpiteet toteutuvat ja vievät kohti

vaikutusarviointikyvyn tavoitetilaa. Seuranta ylläpitää jatkuvaa vuoropuhelua vaikutusarviointikyvyn kehittämisestä niin hallinnonalan sisällä, valtiohallinnossa kuin muiden toimijoiden kanssa. Hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn seurantaryhmä vastaa seurannasta.

Seuranta muodostuu tulostavoitteiden seurannasta ja kehittämisohjelman seurannasta, jotka kytkeytyvät tiiviisti yhteen. Tulostavoitteiden toteutumista seurataan LVM:n hallinnonalalla vuosittain tapahtuvan kirjallisen raportoinnin ja vuorovaikutteisen seurannan avulla. Seurannasta saatavaa tietoa hyödynnetään muun muassa vuosittaisissa tulosneuvotteluissa. Vuorovaikutteisen seurannan tarkoitus on joustavoittaa tavoitteiden toteuttamista ja sitoa se entistä tiiviimmin ministeriön ja viraston väliseen arjen tekemiseen ja yhteistyöhön.

Kehittämisohjelman seuranta toteutetaan käytännössä toimenpiteille asetettujen seurantamittareiden avulla. Seurannan menetelmänä on laadullinen asiantuntija-arvio, jossa hyödynnetään toimenpidekohtaisia mittareita. Ohjelman seuranta ajoittuu samaan yhteyteen tulostavoitteiden seurannan kanssa. Jokainen virasto tuottaa lyhyen tiivistelmän oman organisaation toimenpiteiden tilanteesta ja yhteisten toimenpiteiden etenemisestä. Hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn kehittymistä suhteessa tavoitetilaan arvioidaan tehtyjen tiivistelmien pohjalta. Toimenpiteiden seurannassa hyödynnetään tarkistuslistaa (luku 3.5). Seuranta kehitetään kokemusten ja opitun perusteella.

3.5 Tarkistuslista vaikutusarviointikyvyn seurantaan

Alla oleva tarkistuslista on tukena LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn seurannassa. Virastot voivat hyödyntää tarkistuslistaa toimenpiteiden etenemisen seurannassa ja raportoinnissa. Tarkistuslistalla pyritään siihen, että virastokohtaiset tiivistelmät seurannasta ovat mahdollisimman yhdenmukaisesti laadittu niin, että ne tukevat vaikutusarviointiarviointikyvyn vaikuttavuuden arviointia. Kysymykset on laadittu tukemaan toimenpiteiden vaikutusten seuranta suhteessa vaikutusarviointikyvyn toimintatapojen ja tavoitetilan saavuttamiseksi.

Organisoimme vaikutusarvioinnin entistä tiiviimmin osaksi valmistelua

- Miten vaikutusarviointi palvelee valmistelua ja päätöksentekoa?
- Miten ja missä prosesseissa vaikutusarviointi on aiempaa tiiviimpi ja oikea-aikaisempi osa valmistelua?
- Mihin pitää vielä kiinnittää huomiota, että päästään kohti tavoitetilaa?

Varmistamme, että vaikutusarvioinnin resurssit ovat riittävät

- Miten eri toimenpiteet ovat tukeneet vaikutusarvioinnin resursointia?
- Miten vaikutusarvioinnin resurssit on varmistettu nykytilanteessa ja miten tulevaisuuden tarpeet on huomioitu?

Huolehdimme, että hallinnonalan vaikutusarviointiosaaminen vastaa nykyisiin ja tulevaisuuden tarpeisiin.

- Miten toimenpiteet ovat tukeneet vaikutusarvioinnin osaamista ja osaamisen kehittämistä?
- Miten vaikutusarvioinnin osaamisesta on huolehdittu nykytilanteessa ja miten tulevaisuuden tarpeet on huomioitu?

Huolehdimme, että menetelmät ja tietoaaineistot tukevat etukäteisarviointia, seurantaa ja jälkiarviointia. Hyödynnämme eri valmistelutasoilla tuotettua tietoa.

- Miten menetelmien ja tietoaaineistojen kehittäminen on tukenut hankkeiden vaikutusarviointia?
- Mihin kehittäminen on painottunut huomioiden etukäteisarvioinnin, seurannan sekä jälkiarviointin?
- Mitkä menetelmät ja tietoaaineistot ovat olleet kehittämisen kohteena?
- Miten eri valmistelutasojen tietoja on hyödynnetty valmistelussa ja päätöksenteossa?

Kehitämme vaikutusarviointikykyä pitkäjänteisesti ja priorisoiden yhteistyössä hallinnonalalla ja sidosryhmien kanssa hyödyntäen tutkimusta ja kansainvälistä osaamista.

- Miten pitkäjänteisyys ja priorisointi näkyvät vaikutusarvioinnin kehittämisessä?
- Miten hallinnonalan sisäinen vuoropuhelu ja sidosryhmäyhteistyö on vaikuttanut vaikutusarvioinnin kehittämisessä?
- Miten tutkimusta ja kansainvälistä osaamista on hyödynnetty vaikutusarvioitikkyyden kehittämisessä?

LVM:n hallinnonalan vaikutusarviointikyvyn tavoitetila 2030: Luotettava, läpinäkyvä ja oikea-aikainen vaikutusarviointi tukee valmistelua ja päätöksentekoa

- Onko toimenpiteillä saatu aikaan tavoiteltuja myönteisiä muutoksia tai hyötyjä?
- Missä muutosta on tapahtunut tavoitetilaan nähden?
- Ketkä ovat olleet avainasemassa muutoksen aikaansaamisessa?
- Miten paljon muutos on vienyt resursseja?
- Missä tarvitaan vielä muutosta, jotta tavoitetila on mahdollista saavuttaa?

